

# Унсет Сігрід

## Біографія

Сігрід Унсет — норвезька письменниця данського походження, авторка романів, оповідань, есеїв, історичних і біографічних творів, лауреатка Нобелівської премії з літератури. Народилася 20 травня 1882 року в місті Калундборг у Данії, на батьківщині своєї матері. Коли дівчинці було два роки, родина переїхала до Норвегії й оселилася у Крістіанії — сучасному Осло.

Батько письменниці, Інґвальд Мартін Унсет, був норвезьким археологом і дослідником європейської давнини. Його наукові зацікавлення, розповіді про минуле та домашня бібліотека пробудили в Сігрід інтерес до історії, скандинавських саг і середньовічної культури. Батько помер після тривалої хвороби, коли доньці було одинадцять років. Через скрутне матеріальне становище родини вона не змогла здобути університетську освіту.

Після закінчення комерційної школи Унсет у сімнадцять років почала працювати секретаркою в інженерній компанії. В офісі вона провела близько десяти років. Вільний час присвячувала читанню, самоосвіті та письменству, працюючи над рукописами переважно вечорами й уночі. Перший створений нею великий роман був присвячений середньовічній Данії, однак видавці відхилили рукопис.

Літературний дебют Сігрід Унсет відбувся 1907 року з виходом короткого роману *Fru Marta Oulie*. Уже перше речення книжки повідомляло про подружню невірність головної героїні, що було сміливим початком для тогочасної норвезької літератури. Замість романтизованої історії авторка запропонувала психологічне дослідження провини, кохання, відповідальності й самообману. Наступного року вона опублікувала збірку оповідань *Den lykelige alder* — "Щасливий вік".

Перші книжки Унсет були присвячені переважно сучасному міському життю. Вона писала про становище жінок, кохання, шлюб, професійну самостійність, конфлікт між особистими прагненнями та суспільними вимогами. Її героїні прагнуть свободи й повноцінного життя, але часто стикаються із самотністю, розчаруванням і наслідками власного вибору. Письменниця не подавала готових моральних відповідей, натомість уважно досліджувала мотиви й внутрішні суперечності персонажів.

Після успіху перших творів Унсет залишила офісну роботу й завдяки письменницькій стипендії вирушила у тривалу подорож Європою. Особливо важливим для неї стало перебування в Римі, де вона познайомила із середовищем скандинавських художників і літераторів. Італійські враження увійшли до роману "Єнні", опублікованого 1911 року. Його головна героїня — молода норвезька художниця, яка прагне творчої та особистої незалежності, однак не знаходить у реальному житті відповідності своїм високим вимогам.

"Єнні" стала одним із найважливіших творів раннього періоду Унсет і зміцнила її репутацію як майстрині психологічної прози. Письменниця показала внутрішній світ

освіченої жінки, її мистецькі амбіції, складні любовні стосунки та конфлікт між потребою в незалежності й бажанням близькості. Реалістичний етап творчості авторки продовжили роман "Весна", збірки оповідань і публіцистичні тексти, присвячені родині, етиці та суспільній ролі жінки.

У 1912 році Сігрід Унсет одружилася з норвезьким художником Андерсом Кастусом Сварстадом. У подружжя народилося троє дітей. Письменниця також опікувалася дітьми чоловіка від першого шлюбу. Складне родинне життя, материнство, турбота про дітей і поступове руйнування шлюбу поглибили її інтерес до моральної відповідальності, жертвовності та суперечностей між коханням і обов'язком. У 1919 році вона переїхала до Ліллегаммера, де оселилася в садибі Б'єркебек і зосередилася на літературній праці.

Саме в Ліллегаммері Унсет створила свій найвідоміший твір — історичну трилогію "Крістін, донька Лавранса". До неї ввійшли романи "Вінець", "Газдиня" та "Хрест", опубліковані упродовж 1920–1922 років. Дія розгортається в Норвегії XIV століття, а життя головної героїні простежується від дитинства до старості. Крістін постає не умовною героїнею історичного роману, а складною особистістю, чиї пристрасті, помилки та рішення визначають долю її самої й близьких людей.

Працюючи над трилогією, письменниця ґрунтовно вивчала давньонорвезькі рукописи, середньовічні хроніки, церковну історію, архітектуру, побут і звичаї. Вона відвідала численні старовинні церкви та монастирі в Норвегії й за кордоном. Завдяки цьому історичне тло в її романах відтворене з великою точністю, але ніколи не витісняє людських доль. У центрі трилогії залишаються кохання, шлюб, материнство, віра, провина, прощення та відповідальність за зроблений вибір.

Іншим великим історичним твором Унсет стала епопея про Улава Аудунссона, відома в англomовному світі як "Господар Гествікена". Її чотири частини вийшли у 1925–1927 роках. Головний герой усе життя несе тягар прихованої провини, а його особиста трагедія розгортається на тлі середньовічної Норвегії. У цьому циклі письменниця ще глибше дослідила зв'язок між злочином, мовчанням, покаяттям і духовним відродженням.

Важливою подією в житті Унсет стало її навернення до католицизму. Вона виросла у світській родині й тривалий час була агностичкою, однак особисті випробування, досвід Першої світової війни та роздуми про моральні основи європейського суспільства поступово привели її до християнської віри. У 1924 році письменницю прийняли до Католицької церкви; згодом вона стала світською домініканкою. Це рішення викликало значний резонанс у переважно лютеранській Норвегії.

Після навернення релігійна тематика стала помітнішою в її творчості, але Унсет не відмовилася від психологічної складності персонажів. Вона писала романи про сучасників, історичні й богословські есеї, життєписи святих, літературно-критичні статті та полемічні праці. До цього періоду належать романи *Gymnadenia*, "Неопалима купина", "Іда Елізабет" і "Вірна дружина", а також книжки про історію християнства та духовний шлях людини.

У 1928 році Сіґрід Унсет було присуджено Нобелівську премію з літератури — передусім за її переконливе й масштабне зображення життя середньовічної Півночі. Нобелівський комітет відзначив історичну достовірність, психологічну проникливість, багату уяву та сильну мову письменниці. Вона стала третьою жінкою й третьою представницею Норвегії, яка на той час отримала цю нагороду.

Нобелівське визнання закріпило міжнародну славу Унсет, однак вона продовжувала писати на теми, які вважала морально важливими. Письменниця перекладала норвезькою мовою ісландські саги та твори англійських авторів, створювала есеї про сестер Бронте, Девіда Герберта Лоуренса та інших письменників. У 1934 році вийшла її автобіографічна книжка "Одинадцять років", присвячена дитинству, родині та першим зустрічам зі світом історії й літератури.

Із початку 1930-х років Унсет послідовно виступала проти нацистської ідеології та політики Адольфа Гітлера. Її книжки були заборонені в нацистській Німеччині. Коли у квітні 1940 року німецькі війська вторглися до Норвегії, письменниця була змушена залишити країну. Її старший син Андерс, офіцер норвезької армії, загинув, захищаючи батьківщину від німецьких військ.

Через Швецію та Радянський Союз Унсет дісталася Сполучених Штатів Америки, де прожила більшу частину війни. Вона писала статті, виступала з промовами та давала інтерв'ю, привертаючи увагу до окупації Норвегії, нацистських злочинів і переслідування євреїв. У цей період літературна діяльність письменниці була тісно пов'язана з підтримкою норвезького руху опору та боротьбою проти тоталітаризму.

Після визволення Норвегії Сіґрід Унсет у 1945 році повернулася до свого будинку в Ліллегаммері. За письменницьку працю та патріотичну діяльність вона була відзначена Великим хрестом ордена Святого Олафа. Після повернення нових книжок уже не публікувала. Письменниця померла 10 червня 1949 року в Ліллегаммері у віці 67 років. Її біографія Катерини Сієнської була видана посмертно 1951 року.

Творчість Сіґрід Унсет поєднала реалістичну психологічну прозу з історичним романом, релігійною думкою та глибоким знанням скандинавського минулого. Вона зображувала історію не як низку великих подій, а як повсякденне життя людей, змушених кохати, помилятися, втрачати й відповідати за власні рішення. Особливу увагу письменниця приділяла жіночому досвіду, материнству, родині, моральній свободі й напруженню між людськими бажаннями та духовним обов'язком.

Найвідомішими творами Сіґрід Унсет залишаються романи "Єнні", "Весна", трилогія "Крістін, донька Лавранса" та цикл про Улава Аудунссона. Її історична проза вирізняється точністю деталей, живими характерами й сучасною психологічною глибиною, завдяки чому події далекого Середньовіччя постають близькими й зрозумілими читачам різних поколінь.